

ЏОН НЕЗБИТ УНИВЕРЗИТЕТУ БЕОГРАД
ФАКУЛТЕТУ ЗА МЕНАџМЕНТ
ЗАЈЕЧАР

ФАКУЛТЕТ
ЗА МЕНАџМЕНТ

07 Број 612-003-641

Датум: 26.04.2016.

Парти број: 06/04/2016/06

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА **ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА**
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзиутета од 25.04.2016. , пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ под називом;

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)
„Стратегијско позиционирање одрживог развоја руралног туризма Старе планине“

кандидата: Мастер менаџера Млађана Максимовића подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату

Млађан Максимовић рођен је 21.03.1964. године у Зајечару. Средњу техничку школу у Зајечару завршио је 1983. године.

Вишу школу за менаџмент у Зајечару, смер општи менаџмент, завршио је 2008. године након чега је добио стручно звање економиста.

Школске 2008/09 године наставио је студије на Факултету за менаџмент у Зајечару, на коме је дипломирао 13.09.2010. године и стекао звање дипломирани менаџер.

Након завршених основних академских студија, школске 2010/11 године, на истом факултету уписао је мастер академске студије, где је 03.05.2012. одбранио мастер рад на тему: „Мотивација запослених као најважнији фактор успешности пословања а.д. Железнице Србије у секцији за инфраструктуру чвора Зајечар“.

По завршетку мастер студија на Факултету за менаџмент, уписао је докторске студије менаџмента природних ресурса и положио све испите предвиђене наставним планом и програмом.

Од 02.03.1987. запослен је у компанији Акционарско друштво за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. на одржавању Електротехничких постројења.

Од 30.09.2015. на Факултету за менаџмент у Зајечару изабран је у звање истраживач-сарадник за Научну област Управљање природним ресурсима и одрживи развој.

Од 2016. године је члан рецензионог одбора часописа БизИнфо који издаје Висока пословна школа струковних студија Блаце.

Млађан Максимовић, мастер менаџер је аутор и коаутор више научних радова објављених у научним часописима категоризације М21, М23, М24, М51, М52 и М53, као и научних радова који су објављени у зборницима са међународних скупова. У наставку ће бити наведени радови који су проистекли из докторске дисертације.

Рад објављен у међународном часопису са SCI и SSCI листа – М21:

Stanujkic, D., Zavadskas, E. K., Karabasevic, D., Urosevic, S., **Maksimovic, M.** (2016). An approach for evaluating website quality in hotel industry based on triangular intuitionistic

fuzzy numbers. *Informatica*, prihvaćen za štampu. ISSN: 0868-4952, IF 0,873

Рад објављен у међународном часопису са SCI и SSCI листа – M23:

Karabasevic, D., Stanujkic, D., Urosevic, S., **Maksimovic, M.** (2015). Selection of Candidates in the Mining Industry Based on the Application of the SWARA and the MULTIMOORA Methods. *Acta Montanistica Slovaca*, 20(2), 116-124. ISSN 1335-1788, IF 0,329.

Рад објављен у часопису међународног значаја верификовани посебним одлукама - M24:

Максимовић М., Урошевић С., Станујкић Д., Карабашевић Д. (2016)., Selection a development strategy of mining tourism based on the grey relational analysis. *Mining and metallurgy engineering Bor*, 1, 115-124. PRINT ISSN: 2334- 8836, ONLINE ISSN: 2406-1395, doi:10.5937/MMEB1601115M

Радови објављени у научном часопису – M51:

Максимовић М., Урошевић С., Михајловић Д., (2015)., Стратешки правци развоја руралног туризма Старе планине, *Ecologica, Београд 22(78)*, стр. 233-238., ISSN 0354-3285., UDK:379.845(23) (497.11),

Михајловић Д., **Максимовић М.**, Урошевић С., (2016)., Еколошка димензија одрживости руралног туризма Старе планине, *Ecologica, Београд*, прихваћен за штампу.

Рад објављен у научном часопису – M52:

Максимовић М., Урошевић С., Михајловић Д., (2015), The effects of the development of rural tourism on Stara Planina, *Ekonomika, 61(2)*, стр. 83-92., ISSN 0350-137X., EISSN 2334-9190., UDK 338(497,1).

Рад објављен у научном часопису – M53:

Максимовић М., Михајловић Д., Урошевић С., (2015). Economic effects of rural tourism in eastern Serbia based on the concept of sustainable development, *Quaestus Multidisciplinary Research Journal*, 6, стр. 41-55. ISSN 2285-424X,

Maksimovic, M., Urosevic, S., Karabasevic, D., Ilic, B. (2016). Role and importance of of spa and mountain tourism in Serbia. *Quaestus - Multidisciplinary Research Journal*, 8, 268-276. ISSN: 2285-424X ISSN-L: 2285-424X ISSN online 2343-8134.

Докторска дисертација под називом „Стратегијско позиционирање одрживог развоја руралног туризма Старе планине“ написана је на 176 страна. Садржи 81 табелу, 25 слика и 2 прилога. За израду дисертације коришћено је 159 библиографских јединица и 10 интернет извора, који су наведени у литератури. Рад је по свему урађен према процедури и методологији за израду докторских дисертација „Дон Незбит“ универзитета и Факултета за менаџмент у Зајечару.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

Стратегијско позиционирање одрживог развоја рураног туризма представља стварање услова и креирање стратегија пре свега од стране локалне заједнице са циљем формирања основе на којој ће се базирати одрживи развој руралног туризма одређеног руралног подручја. У Србији постоји велика могућност за развој руралног туризма као и шанса да Србија постане једна од водећих дестинација руралног туризма на Балкану. Једна од локација погодних за развој руралног туризма у Србији јесте и Стара планина.

Теоријско одређење предмета истраживања обухвата категоријални појам, стратгеијског позиционирања као средства за постизање одрживе конкурентске предности туристичких дестинација. Затим, одржививог развоја, који подразумева уравнотежен економски, социјални и културни развој без угрожавања животне средине и руралног туризма чијим се позиционирањем откривају проблеми као и ресурси на тој дестинацији, а уједно и предлози за њихово побољшање.

У даљем, операционом одређењу, ове основне структуралне чиниоце предмета истраживања било је неопходно разложити (рашчланити) на посебне чиниоце па у том смислу *стратгеијско позиционирање* је рашчлањено на: Ефекте који настају развојем руралног туризма на Старој планини, затим, предлоге за побољшање руралног туризма на Старој планини и на будуће стратешке правце развоја руралног туризма Старе планине. *Одрживи развој* је рашчлањен на: Појмовне одреднице одрживог развоја туризма, и важност и значај концепта одрживог развоја туризма на Старој планини и *рурални туризам* је рашчлањен на: главне туристичке производе и услуге на подручју Старе планине, постојеће ефекте туризма на подручју Старе планине и понуде које недостају на Старој планини.

Истраживањем је обухваћен дужи временски период, последњих десет година, јер је у тој последњој деценији рурални туризам све значајнији и интересантнији, како за стране тако и за домаће туристе па је у том контексту рурални туризам у последњој деценији је био јако интересантан за истраживаче у овој области, те се на основу њиховог истраживања дошло до релевантних и корисних података.

Истраживање је спроведено на подручју источне Србије, са посебним освртом на Стару планину. У складу са дефинисаним предметом истраживања, истраживачки процес је подразумевао анкетно испитивање учесника у истраживању (запослених у локалним самоуправама Града Зајечара, Општине Књажевац и Пирот, као и запослених у сектору туризма и угоститељства на истој територији). Спровођење анкете обухватило је следеће градове и општине: Зајечар, Пирот и Књажевац, са укупним учешћем од 300 испитаника.

Дисциплинарно одређење предмета истраживања припада научном пољу, односно широј научној области друштвено-хуманистичких наука а ужој научној области стратгеијског менаџмента, у научној дисциплини стратешко управљање природним ресурсима.

У складу са предметом дисертације постављени су следећи циљеви истраживања:

Научни циљ:

- Циљ истраживања био је научна, теоријска и практична дескрипција одрживог развоја руралног туризма Источне Србије на подручју Старе планине, као и научно откриће у области друштвено-хуманистичких наука,
- Класификација метода стратгеијског позиционирања одрживог развоја руралног туризма Источне Србије на подручју Старе планине,

- Констатација постојећег стања и разлика одрживог развоја руралног туризма на том подручју и на основу тога предлог за будуће правце развоја како руралног туризма тако и поменутог региона.

Друштвени циљ:

Основни друштвени циљ овог научног истраживања био је да укаже на значај унапређења одрживог развоја руралног туризма у Србији у контексту динамизирања укупног економског развоја.

- Остваривање економских, еколошких и друштвених користи применом стратегијских праваца одрживог развоја руралног туризма Старе планине.

Такође циљ рада је био и да пружи одговоре на следећа питања:

- које су економске, социјалне, демографске и територијалне специфичности региона - Источна Србија?

- који су кључни циљеви и стратешки правци одрживог развоја руралног туризма Источне Србије у будућности?

- које су кључне мере, инструменти и развојне политике у функцији унапређења одрживог развоја руралног туризма Источне Србије?

Докторска дисертација је имала за циљ да укаже на могуће стратегијске правце будућег развоја руралног туризма на Старој планини као одабраној туристичкој дестинацији.

Одрживи развој руралног туризма на Старој планини треба да омогући развој локалне заједнице и региона, а такође, треба да обезбеди и презервацију природних ресурса

3. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

Како би рад био презентован у складу са научно заснованим стандардима, а постављеним предметом и циљем истраживања, докторска дисертација је утемељена на следећим хипотезама.

• **Главна хипотеза:**

Што се одрживи развој руралног туризма више базира на стратегијском позиционирању, то ће се унапредити конкуретност и позиционирање Источне Србије на туристичкој мапи Србије.

• **Посебне хипотезе:**

X1: Уколико се у рурални туризам укључује више компоненти одрживог развоја то ће и развој руралног туризма Старе планине бити реално остварљив.

X2: Уколико се расположиви природни ресурси користе у складу са концептом одрживости, утолико су потребна мања улагања у даљи развој руралног туризма Старе планине.

X3: Уколико су већа улагања у развој руралног туризма на Старој планини, то је и већа могућност запошљавања локалног становништва уз остварење економског профита као и веће мотивисаности младих да остану на селу

Све три посебне хипотезе су потврђене, а самим тим је потврђена и главна хипотеза.

Прва посебна хипотеза је потврђена на основу показатеља добијених статистичким тестом а што се види из дијаграма распршености где се констатује да је програм одрживог развоја туризма Старе планине, важан и значајан јер самом његовом изградом као и имплементацијом, долази до пораста ефеката који настају развојем Руралног туризма на Старој планини. Позитован нагиб регресионе праве указује на то да постоји зависност између ефеката који настају развојем руралног туризма на Старој планини и програма одрживог развоја туризма Старе планине.

Развој руралног туризма Старе планине у одређеној мери зависи од расположивих природних ресурса али коришћење истих мора да буде у складу са концептом одрживости. Позитиван нагиб регресионе праве у одређеној мери указује да су природна богатства Старе планине значајна за развој руралног туризма, као што се и види на дијаграму распршености. Зато се може констатовати да су природна богатства Старе планине (природни ресурси), важани и значајани јер коришћењем тих богатстава у складу са концептом одрживости, развој руралног туризма на Старој планини ће се развијати са мањим улагањима. Тиме је и докатзана друга посебна хипотеза.

Побољшање руралног туризма на Старој планини у одређеној мери зависи од решавања општих проблема, на шта указују статистички параметри мултипле регресионог модела првог сета детерминанти. Побољшање руралног туризма такође у одређеној мери зависи и од понуда које недостају на Старој планини на шта указују статистички параметри мултипле регресионог модела другог сета детерминанти. Тиме је и докатзана трећа посебна хипотеза.

4. Кратак опис садржаја

Докторска дисертација се, поред апстракта на српском и енглеском, увода и закључка, састоји из три поглавља теоријског дела и једног посебног поглавља, односно истраживачког дела.

Увод се састоји из методологије и хипотетичких оквира истраживања, предмета и циља истраживања као и основних хипотеза од којих се полазило у истраживању уз приказ очекиваног резултата и научног доприноса.

Прво поглавље указује на стратегијско позиционирање као средство за постизање одрживе конкурентске предности туристичких дестинација теоријску концепцију руралног туризма и одрживи развој руралног туризма. У поглављу је такође приказан концепт стратегијског менаџмента као и могућност развоја туризма и стање у руралном туризму у Републици Србији.

Друго поглавље указује на одрживи развој руралног туризма, разматрајући његове кључне димензије. У овом се поглављу говори и о планирању и управљању одрживим развојем руралног туризма и законским и плаанским основама за одрживи развој руралног туризма у Републици Србији. Такође се говори о самом концепту одрживости руралног туризма и о имплементацији истог на конкретној дестинацији, односно на подручју Старе планине.

У трећем поглављу се говори о теоријским обележјима концепта руралног туризма, основним принципима руралног туризма и могућностима за развој руралног туризма у Републици Србији. У том смислу у поглављу се детаљно говори о значају и улози људских ресурса за развој руралног туризма и маркетинг алатима у развоју руралног туризма, а обухваћене су основне карактеристике туристичке тражње руралног туризма.

У истраживачком делу су приказати резултати спроведеног пилот истраживања са циљем детектовања ресурса и проблема на Старој планини. Затим су приказани резултати

генеталног истраживања са циљем реализације стратешких циљева будућег орживог развоја руралног туризма на Старој планини. Регресионом анализом која омогућава да се остваре узрочно-последичне везе је утврђен облик везе, односно зависност између посматраних појава кроз математичку формулу и низа одговарајућих претпоставки које најбоље описују квантитативну зависност између варијација посматраних појава у реалности као средства које нам служи да оценимо и предвидимо вредности зависне променљиве за жељене вредности објашњавајуће променљиве чиме су доказане хипотезе. Факторском анализом детектоване су групе (фактори) сличних исказа који изражавају исту основну идеју на начине који се разликују у нијансама, те је на конкретном примеру идентификације стратешких праваца развоја руралног туризма на Старој планини, дошло до сазнања у којој су мери изражени. SWOT анализом приказане су снаге и слабости, као и могућности и претње за развој руралног туризма на Старој планини. Затим је применом сиве релационе анализе извршено рангирање стратегија спроведено у циљу избора најбоље међу њима, а у сврху што бољег позиционирања руралног туризма Старе планине на туристичкој мапи Србије.

На крају, дата су закључна разматрања, где је обухваћена потврда хипотеза, верификација научног доприноса и препоруке за даља истраживања.

5. Остварени резултати и научни допринос

Докторска дисертација је усмерена на проширењу теоријских и практичних знања о дефинисању и одређивању стратешких праваца за будући одрживи развој руралног туризма Источне Србије са посебним освртом на Стару планину.

Научни допринос:

Дефинисање стратегија одрживог развоја руралног туризма представља допринос са аспекта продубљивања и проширења постојећих научних сазнања у области стратегијског менаџмента и одрживог развоја као верификацију и потврду нових сазнања које ће користити будући истраживачи.

У складу са постављеним предметом и циљевима истраживања, научним хипотезама и примењеним методама истраживања, остварени резултати истраживања састоје се у:

- Изналажењу адекватног облика дефинисања могућих стратегијских праваца одрживог развоја руралног туризма Источне Србије којим би се створиле могућности за ефикасно укључивање овог подручја у постизање укупног одрживог економског развоја, у складу са вредностима и очекивањима предузетништва, грађана и туриста.
- Унапређењу специфичних институција и/или креирању нових институционалних решења којима би се много боље конципирао одрживи развој руралног туризма Источне Србије. Јаке, оспособљене, стабилне и на одговарајући начин повезане институције нужне су за остварење жељених дугорочних резултата уопште, па и у одрживом развоју руралног туризма.
- Научни допринос методологији научног истраживања кроз логичко-сазнајни део где се новим сазнањима даје подстицај развоју како на локалном тако и на глобалном нивоу све са циљем стицања нових сазнања, практичне апликације савремене туристичке и научне мисли а у контексту све захтевнијих крајњих корисника туристичких производа и услуга.

Друштвени допринос:

Потреба за одређивањем нове политике одрживог развоја руралног туризма Источне Србије, чија је првенствена сврха да у савременим условима пословања допринесе повећању конкурентности овог подручја, произилази из неопходности убрзања економског развоја подручја, те потребе да се потенцијали Старе планине што боље активирају како би се покренуо процес одрживог економског развоја.

Нови видови туризма, пре свега руралног туризма морају бити конципирани на презервацији природног и руралног богатства у контексту еколошки очуване животне средине, очуване културне баштине и сеоских домаћинстава на подручју Старе планине.

Истраживање је од користи и за школовање будућих кадрова на територији Источне Србије у области менаџмента, одрживог развоја, туризма и руралног туризма са посебним акцентом на Факултету за менаџмент у Зајечару који има значајну улогу у образовању кадрова у области менаџмента и одрживог развоја.

Остварени резултати:

Спроведена истраживања у оквиру дисертације пружају одговоре на нека од следећих питања:

1. На којим снагама треба да буде заснована стратегија будућег развоја руралног туризма на Старој планини у складу са препознавањем важности руралног туризма као могућег средства интегралног и одрживог развоја села и руралних подручја, али и могућег брэнда на међународном туристичком тржишту?

2. У ком смеру треба дефинисати стратегијске правце за одрживи развој руралног туризма на Старој планини узимајући у обзир заштиту животне средине, заштиту природних и културних ресурса Старе планине као и организовање интегрисаног одрживог развоја?

Целокупна и опсежна истраживања могу теоријски да обраде туристичку понуду и туристичку дестинацију као потенцијал даљег развоја туризма на Старој планини.

7. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

На основу претходно изнетих чињеница Комисија констатује да је Докторска дисертација кандидата Млађана Максимовића, мастер. менаџера., под називом „Стратегијско позиционирање одрживог развоја руралног туризма Старе планине“, урађена према одобреној пријави и представља оригинално и самостално научно дело.

На основу прегледане докторске дисертације и на основу објављених радова у часописима према категоризацији М21, М23 и М24 Министарства просвете, као и на основу публикација у часописима категоризације М51, М52 и М53, кандидат такође испуњава услове за одбрану докторске дисертације.

На основу верификованог научног доприноса кроз објављене радове и претходно сагледаног, Комисија оцењује да је кандидат Млађан Максимовић успешно урадио своју докторску дисертацију из које су проистекли значајни, претходно наведени научни, стручни и друштвени доприноси.

Место и датум:

Зајечар, 26.04.2016

Чланови Комисије за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације/
уметничког пројекта

Проф. др Драган Михајловић
Редовни професор, Факултет за
менаџмент Зајечар

Проф. др Џејн Паунковић
Редовни професор, Факултет за
менаџмент Зајечар

Проф. др Снежана Урошевић
Ванредни професор, Технички
факултет у Бору